

Нікітін А.В.

канд. екон. наук,
доцент кафедри менеджменту
банківської діяльності

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Досвід викладання дисциплін бакалаврського та магістерського рівня на спеціальності «банківська справа» свідчить про зростання ролі інформаційного забезпечення навчального процесу. Зростає кількість інформації, її належна якість не забезпечується традиційними формами з різних причин (з організаційних, фінансових). Настав час більш системного управління інформаційними потоками, що забезпечують навчальний процес, в першу чергу тими, що генеруються її суб'єктами (студенти, викладачі, допоміжні суб'єкти) на внутрішньому рівні – рівні університету.

Визначимо основні складові інформаційного забезпечення навчального процесу (ІЗНП):

- 1) інформація за змістом;
- 2) інформація за формою;
- 3) засоби та канали передачі інформації (комунікації);
- 4) засоби сприйняття інформації (традиційні та технічні);
- 5) додаткові складові (компетентність, мотивація, рівень доступу).

Ключові характеристики ІЗНП за змістом представлено на рис.1

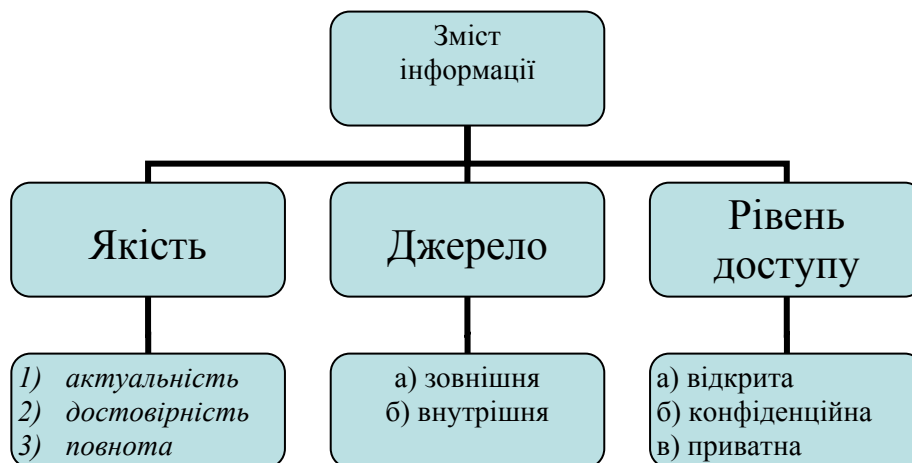

Рис. 1 Ключові характеристики ІЗНП за змістом

Очевидно, що всі основні якісні характеристики ІЗНП є змінними у часі та підлягають моніторингу. Якщо якість зовнішньої інформації, що сприймають студенти, як ключовий суб'єкт навчального процесу проходить експертну оцінку безпосередньо викладачем, якість внутрішньої інформації цілком залежить від ефективної діяльності всіх генераторів внутрішньої інформації і підлягає централізованому контролю. Розглянемо більш детально зміст внутрішньої інформації, що генерують її окремі джерела: студент, викладач, інші органи КНЕУ.

Викладач генерує вербальну інформацію (під час читання лекцій, групових занять та індивідуальних консультацій), письмову інформацію (тексти навчальних посібників, робочих програм, інші авторські тексти – наприклад, персональні об'яви). Крім того, кожен викладач є носієм особистої інформації (власний рівень освіти, стаж педагогічної роботи, рівень кваліфікації, етичності тощо). Також інформація генерується викладачем як результат зворотного зв'язку із середовищем у навчальному процесі (бали поточного та підсумкового контролю, рівень сприйняття форм навчального процесу тощо).

Органи КНЕУ, що генерують інформацію у навчальному процесі – як правило, це стосується інформації, що передає до них викладач (карти СРС, робочі програми, розклади занять, навчально-методична література), та самостійної інформації (розклади занять, інформація щодо зарахування формування груп студентів, інформація про навчальні заходи загального характеру – наукові конференції тощо). Суб'єктами найчастіше виступають кафедри, деканати, бібліотека. Інші суб'єкти діють менш системно або опосередковано (студентська рада, НСТ, профком, інші адміністративні органи КНЕУ).

Студент є носієм інформації, що забезпечує його місце у навчальному процесі (рівень знань, відповідність певній академічній групі), та ряд додаткових характеристик (рівень відвідування занять, причини відсутності на заняттях), які мають динамічну складову (змінюються у часі). Рівень знань демонструється якістю усних відповідей та письмових робіт. Особисті характеристики студента також впливають на його участь у навчальному

процесі (в тому числі етичність). У якості зворотного зв'язку студент генерує особистий рівень сприйняття форм і засобів навчального процесу, сприйняття особистостей – в першу чергу окремих викладачів.

Змістовна частина ІЗНП потребує вдосконалення за такими основними напрямками:

- стандартизація інформації (перелік ключових характеристик, що повинні бути відомими), відмова від дублювання (наприклад відмова від паралельного робочим програмам існування матеріалів для самостійної роботи студентів);
- актуалізація інформації (визначення термінів) та заповнення «білих плям» (відсутність інформації, що вимагається за стандартами);
- забезпечення моніторингу то контролю за якістю інформації (мінімум один раз на семестр);
- введення санкцій за неправдиву інформацію (відсутність студентів на заняттях призводить до дестабілізації навчального процесу, перевантаження викладачів);
- покращення якості особистої інформації від студентів;
- організація та управління зворотним зв'язком (від студентів та викладачів).

Форма інформації, що забезпечує початковий процес, поділяється на вербальну та документарну (електронну, паперову). Останній час з'являється комбінована інформація (що виступає одночасно в декількох формах – як правило, електронній та паперовій). Основними напрямками вдосконалення форми інформації ми вважаємо:

- 1) Поступову відмову від паперової інформації на користь електронної;
- 2) Забезпечення уніфікації форматів електронної інформації з метою її захисту (переходу від відкритих форматів типу *.doc до закритих типу *.pdf) та зручного відображення (перехід від формату А4 до формату А5 чи А6).

Слід зазначити, що якщо питання уніфікації форматів більш технічне, відмова від паперової інформації в окремих випадків здійснюється занадто

повільно або взагалі не здійснюється. Так, перехід до електронного видання навчально-методичних посібників не супроводжується електронним виданням паперових посібників та підручників, що знижує престиж електронних видань, робить їх виданнями «другого сорту». Також фактично ми не маємо електронних версій документів, що забезпечують навчальних процес (розклади, накази та розпорядження про зміни в складі груп студентів). Відкритим є питання до переводу письмових робіт студентів до електронних форматів.

Засоби та канали передачі у навчальному процесі КНЕУ можна умовно поділити на стандартні та спеціалізовані. Стандартні забезпечують обіг традиційної інформації (аудиторії, читальні зали, дошки оголошень), спеціалізовані – обіг електронної (комп'ютерна мережа з терміналами на робочих місцях). Вважаємо, що система забезпечення студентами терміналами у спеціалізованих класах («комп'ютерних класах») є застарілою та такою що гальмує розвиток ІЗНП. Збільшується розрив між технічним забезпеченням у таких класах та звичайних аудиторіях, що принижує значення останніх для навчального процесу. Шляхами вдосконалення засобів та каналів передачі інформації у навчальному процесі бачимо перехід від екстенсивних технологій (що потребує у кінці перетворення всіх аудиторій на комп'ютерні класи і є фінансово нездійсненим у найближчій перспективі) до інтенсивних, а саме використання радіомережі для доступу в неї з індивідуальних терміналів. Також доцільним є об'єднання всіх віртуальних інформаційних потоків в єдиному інформаційному порталі, яким може виступити сайт КНЕУ в мережі Інтранет (або в мережі Інтернет).

Щодо традиційного аудиторного фонду – слід впровадити вдосконалений паспорт аудиторії на основі нових стандартів для відповідної аудиторії (лекційна, екзаменаційна, практична, лабораторна, спеціалізована) і реалізовувати програму забезпечення відповідності зазначених аудиторіям цих стандартів. Це ж відноситься і до стандартів забезпечення доступом до інформаційного простору робочих місць викладачів (як свідчить досвід – адміністрація такими робочими місцями вже забезпечена). Також моніторингу та вдосконаленню з точки зору ефективного забезпечення інформації полягає

позаудиторний простір. Стандартизації підлягають дошки оголошень при факультетах та кафедрах, інформаційні монітори тощо.

Суттєвим елементом вдосконалення ІЗНП є вдосконалення діючих комунікацій (включення e-mail у документообіг, вдосконалення сторінки КНЕУ в Інтранет/Інтернет, сторінок викладачів та студентів). На сьогоднішній момент адреси e-мейл структурних підрозділів не є обов'язковими, їх навіть нема у довіднику (який, до речі – також варто дублювати в електронному варіанті).

Ключовими напрямками вдосконалення сторінки КНЕУ і Інтернет вважаємо:

1. Децентралізацію доступу до редагування інформації на рівнях факультетів та інших суттєвих підрозділів;
2. Включення сторінки в загальну інформаційну систему КНЕУ (шляхом моніторингу наказів ректора, розпоряджень деканів та іншої суттєвої інформації по КНЕУ);
3. Оптимізація інформації для студентів з метою покращення орієнтації у матеріалах (розклади, навчальні плани по потоках, прізвища закріплених викладачів, покажчики аудиторій тощо);
4. Забезпечення зворотного зв'язку із студентами;
5. Доступ до внутрішніх ресурсів поза мережею КНЕУ (відмова від концепції двох сайтів, Інтернет та Інтранет, на користь концепції єдиної сторінки із різними правами доступу).

Підкреслимо, що ефективне впровадження вищезазначеного неможливе без врахування таких додаткових складових ІЗНП КНЕУ як компетентність його учасників та мотивація. Слід в окремому положенні визначити основний перелік компетенцій, що необхідні всім суб'єктам НП (та визначити рівень конфіденційності та доступу до окремих видів інформації). Стосовно мотивації – то лише студент має чітку позитивну мотивацію (високі оцінки, вдале працевлаштування і т.п.), викладач має здебільшого негативну мотивацію (погроза визнання некомпетентним, зменшені тарифи за написання електронної літератури або відсутність таких), інші учасники – невизначену мотивацію, що, безперечно гальмує вдосконалення ІЗНП та потребує врахування у контрактах.